

Några tankar om taxeringsassistent och jäv

Av kammarrättsrådet Jan Sundin

Ett av de främsta syftena med 1956 års taxeringsreform av taxeringsförfarandet var att införa en ordning, som skulle medföra att taxeringarna redan i första instans — hos taxeringsnämnderna — blev i största möjliga utsträckning riktiga och definitiva. För att uppnå detta syfte föreslog man under förarbetena till reformen att arbetet i första instans skulle utföras av en kår av heltidsanställda tjänstemän. Tanken var således att man skulle övergå till sk tjänstemannataxering. Man fann sig emellertid då inte böra gå så långt. I stället gick man ett slags medelväg: man inrättade särskilda taxeringsnämnder, i regel en för varje fögderi, för taxering av mera invecklade och svårbedömda deklarerationer, i första hand rörelseidkares men även vissa andra skattskyldigas. Dessa taxeringsnämnder utrustades med biträden, taxeringsassistenter. Dessa är heltidsanställda tjänstemän — i regel i landskanslist-karriären — som utplacerades hos de lokala skattemyndigheterna.

Taxeringsassistentens huvuduppgifter anges i 10 § taxeringsförordningen. Han skall i första hand utföra de åligganden som i taxeringsnämnd utan assistent skall utföras av ordföranden. Han skall sålunda granska deklarerationer, uppgifter och andra handlingar och han skall biträda ordföranden vid införskaffande av felande deklarerationer, uppgifter och andra handlingar. Vidare skall assistenten upprätta förslag till de taxeringar som skall beslutas av taxeringsnämnden. Han kan vara föredragande i nämnden och han har också rätt att underskriva och utsända underrättelser om ifrågasatt avvikelse från deklarerationer. En ordförande, som har assistent behöver själv genomgå materialet endast i den omfattning som han själv bestämmer.

Dessa uppgifter skall taxeringsassistenten utföra under taxeringsnämndens arbetsperiod. Mellan arbetsperioderna — således under större delen av året — skall assistenten utföra taxeringsrevisioner och andra utredningar åt skattechefen. Man har förutsatt att revision skall kunna utföras även under taxeringsperioden men detta torde inte förekomma på något håll. Först på länsstadiet blir det aktuellt med taxeringsrevision, antingen av offensiv eller defensiv natur.

I samband med 1971 års reform av länsförvaltningen — reformen berörde även i viss mån taxeringsförfarandet på länsstadiet — överfördes taxeringsassistenter från de lokala skattemyndigheterna till länsstyrelsernas skatteavdelningar. Därav följer — sade departementschefen i proposition 1971:60, sid 71 — att taxeringsassistenter skall iaktta de anvisningar om arbetsuppgifternas fördelning och vad som eljest föreskrives av länsstyrelsen, chefen för avdelningen eller annan behörig överordnad.

Taxeringsassistenter skall alltså liksom tidigare så att säga tjäna två herrar: taxeringsnämnden och länsstyrelsens skatteavdelning. Han kommer därför att bli verksam i två instanser i taxeringsförfarandet.

I vilken mån kan för en taxeringsassistent uppkomma jävssituationer och vilka bestämmelser finns härom? Detta är en fråga som inte berörts under förarbetena till 1971 års reform av förvaltningsförfarandet. Bestämmelserna om jäv för taxeringsnämnd i 62 § taxeringsförordningen — dessa gällde även taxeringsassistent — har numera upphört att gälla. I stället har man att falla tillbaka på de allmänna jävsbestämmelserna i 4 § förvaltningslagen. En art av jäv som det kan bli fråga om för en taxeringsassistent är det sk tvåinstansjävet. Bestämmelsen härom lyder:

”Den som har att handlägga ärende är jävig, om ärendet blivit anhängigt hos myndigheten efter överklagande eller underställning eller på grund av tillsyn över annan myndighet och han tidigare hos den underordnade myndigheten deltagit i den slutliga handläggningen av ärende som rör saken”.

Frågan blir då om en taxeringsassistent som biträtt taxeringsnämnden och som därefter utför taxeringsrevision eller annan utredning blir jävig, om det gäller en viss skattskyldigs taxering. Man kan anta att assistenten på taxeringsnämndsstadiet infordrat utredning från den skattskyldige och därefter föreslagit skönstaxering, ett förslag som taxeringsnämnden biträtt. Därefter klagar den skattskyldige till läns-katterätten och på länsstadiet tar assistenten befattning med taxeringen.

Den första frågan blir om taxeringsassistenten deltagit i den slutliga handläggningen av taxeringen på taxeringsnämndsstadiet. Enligt Wennergren, Handläggning, sid 14, innebär att delta i den slutliga handläggningen av ett ärende att med yttrande- och förslagsrätt medverka då ärendet avgörs. Att taxeringsassistenten tar sådan befattning med taxeringen torde i de flesta fall vara klart.

Den andra frågan blir vad det innebär att handlägga ärende. Härmed avses enligt Wennergren (a a sid 13) såväl beredare, föredragande som beslutsförfattare. Indelningen i handläggande personal och övrig personal betecknar Wennergren som missvisande. Även ”ej handläggande personal” biträder ofta, fortsätter Wennergren, med ärendens beredning. Det gör de visserligen många gånger på uppdrag av högre tjänsteman, men blir ändå att hänföra till den personkrets som åsyftas i 4 § förvaltningslagen. Det torde därför inte kunna bestridas att assistenten handlägger ärendet om han utför taxeringsrevision eller annan utredning på länsstadiet.

Tidigare torde det ha förekommit, att en taxeringsassistent, som biträtt en taxeringsnämnd, därefter tagit befattning med samma taxering på länsstadiet genom att te utföra taxeringsrevision. Detta förfarande, som många gånger onekligen kunde te sig rätt stötande, försvarades med att assistenten sades inte delta i beslutet på taxeringsnämndsstadiet och inte heller på länsstadiet. Numera är det tydligen inte möjligt att använda en taxeringsassistent på detta sätt.

Givetvis är det till nackdel för det praktiska taxeringsarbetet att man inte kan använda taxeringsassistenten på samma sätt som tidigare. I regel är det den assistent som biträtt taxeringsnämnden som bäst känner till en viss skattskyldigs taxering och övriga förhållanden som rör den skattskyldige. Nu blir det nödvändigt att förordna en annan assistent — eller annan befattningshavare — att utföra revision eller annan utredning.